

greppa näringen

Utvärdering av Greppa Näringens rådgivningar

- Grovfoderodling (15A)
- Utfodringskontroll mjölkcor (41A)
- Utfodringskontroll nöt och lamm (41B)

Avser perioden oktober 2012 till oktober 2018

Foto: Mårten Svensson

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Mellan åren 2012 och 2018 besöktes mer än 2500 gårdar av rådgivare från Greppa Näringen med fokus på optimalt utnyttjande av växtnäring i grovfoderodling och i foderstaterna.

Greppa Näringens tre rådgivningar inom grovfoderodling och kontroll av foderstater för nöt, lamm och mjölkcor innebär effektivare grovfoderproduktion och utfodring med minskande förluster. En effektiv produktion med små förluster innebär ett högt kväve- och fosforutnyttjande och i sin tur minskat läckage av växtnäring och en minskad klimatpåverkan.

Foderanalys en viktig källa till kunskap

I rådgivningarna Grovfoderodling, modul 15A, och Utfodringskontroll mjölkcor, övriga nöt och lamm, modulerna 41A respektive 41B, arbetar rådgivare och lantbrukare tillsammans för att sätta målnivåer för ts-halt, energi, råprotein och fiber för gårdens olika grovfoder. För rådgivningen om grovfoderodling sätter man även målnivå för kalium samt en målnivå för stärkelse i majs och helsäd.

Gårdens foderanalyser är viktiga utgångspunkter i diskussionen mellan lantbrukare och rådgivare. Analysen ger en första bild av vad man kan behöva justera i utfodringen och i odlingen. I rådgivningen om foderstatskontroll för mjölkcor är en viktig del att se över om råproteinhalten i foderstaterna kan sänkas utan att det påverkar produktionen negativt. I utfodringskontroll för nöt och lamm är det fokus på att varje djurgrupp får ett anpassat foder så att produktionen blir effektiv. Och i rådgivningen grovfoderodling kan analysen ge värdefulla råd om hur odlingen kan optimeras.

Varje grovfoder får en målbeskrivning

Målbeskrivningarna, det vill säga de målnivåer som lantbrukaren och rådgivaren tillsammans sätter upp för grovfodrens sammansättning, rapporteras in för varje rådgivningsbesök. Med nästan 2560 rådgivningsbesök mellan oktober 2012 och oktober 2018 och drygt 2700 målbeskrivningar har alltså lite mer än en målbeskrivning i genomsnitt lämnats in per rådgivningsbesök, se tabell 1.

Tabell 1. Antal inrapporterade rådgivningar och målbeskrivningar i Greppa Näringen 2012-10-01–2018-10-09

Rådgivning	Rådgivningar, antal	Målbeskrivningar, antal
Grovfoderodling - 15A	945	1048
Utfodringskontroll mjölkcor - 41A	748	717
Utfodringskontroll, övrig nöt och lamm - 41B	866	948
Summa totalt	2559	2713

Råden anpassade till de olika djurkategorierna

Det rekommenderade näringsinnehållet i grovfodret till olika djurkategorier kan vi följa i de målnivåer som rådgivarna sätter, se tabell 2.

När vi tittar på målen för vallfoder till mjölkkor blir den genomsnittliga rekommendationen i totalt 898 målbeskrivningar (oavsett klöverhalt) ett energiinnehåll på 11,1 MJ/kg ts, fiberinnehåll på 478 g/kg ts NDF, råprotein på 159 g/kg ts och kalium på 22 g/kg ts. Detta stämmer bra överens med våra rekommendationer i underlagsmaterialet. Naturligtvis finns det även än mer förfinade råd beroende på i vilken del i laktationen som mjölkkon befinner sig, mjölkavkastningen och mjölkkons hull, men det är något som inte kan utläsas i medeltalen av råden för grovfoderslagen.

Faktaruta - enheter för de olika målvärdena i målbeskrivningen

- **Energi** anges i Megajoule (MJ) per kg torrsubstans (ts)
- **Fiberinnehåll** anges som gram NDF per kg ts. NDF är neutral detergent fiber, alltså fiber i form av cellulosa, hemicellulosa och lignin.
- **Proteininnehåll** anges som gram råprotein per kg ts
- **Kalium** anges som gram kalium per kg ts

För dikor är motsvarande värden för vallfodret 9,7 MJ/kg ts, 553 g NDF/kg ts, 121 g råprotein/kg ts och 21 g kalium/kg ts i 314 målbeskrivningar. Även för dikor och sinkor stämmer målen väl överens med vad vi och andra rekommenderar.

För ungdjur, kvigor, stutar och ungtjurar, rekommenderas oavsett klöverhalt, i 931 målbeskrivningar, ett energivärde på 10,8 MJ/kg ts, 490 g NDF/kg ts, 149 g råprotein/kg ts och 22 g kalium/kg ts.

Motsvarande siffror för får och lamm, i genomsnitt av 54 målbeskrivningar, är 10,9 MJ/kg ts, 462 g NDF/kg ts, 147 g råprotein/kg ts och 23 g kalium/kg ts.

I 13 målbeskrivningar för häst rekommenderas i genomsnitt, oavsett klöverhalt 9,2 MJ/kg ts, 583 g NDF/kg ts, 75 g råprotein/kg ts och 21 g kalium/kg ts. För hästar är det så få målbeskrivningar att resultaten ska tolkas med försiktighet även om de stämmer överens med rekommenderade näringsinnehåll.

Tabell 2. Medelvärden för vallfoder i de målbeskrivningar som görs för varje djurslag vid rådgivningarna om grovfoder i Greppa Näringen

Djurslag	Antal mål- beskrivningar	TS-halt %	Energi MJ/kg ts	Fiber g NDF/ kg ts	Råprotein g/kg ts	Kalium g/kg ts
Mjölkcor	989	37	11,1	478	160	22
Dikor	314	44	9,7	553	121	22
Kvigor/stutar, ungtjur	931	39	10,8	490	149	22
Får och lamm	54	42	10,9	462	147	23
Häst	13	71	9,2	583	75	21

Råd efter grovfoderslag

De mål som sätts i rådgivningarna utifrån grovfoderslag, det vill säga vall, majs och helsäd, hittar du i tabell 3. I vall med högre klöverhalt ser vi ingen skillnad i de inrapporterade genomsnittsvärdena mot vall med lägre klöverhalt. Vikten av att utnyttja klöver i vallen och att anpassa övrigt foder efter det diskuteras vid rådgivningarna men det går inte att utläsa skillnader i medelmålvärdena utefter klöverhalten. Energivärdet i ett klöverrikt grovfoder bör vara högre för att idisslarna ska kunna utnyttja det högre proteinvärdet och minska risken för kväveförluster. I foderstater till mjölkkor kan detta till viss del kompenseras vid val av kraftfoder, men för övriga djurkategorier är andel kraftfoder i foderstaten oftast låg och kompensationen uteblir. En högre klöverhalt bidrar med mera råprotein i vallen utan att man behöver öka kvävegödslingen. Å andra sidan kan en alltför klöverrik vall ge problem med för lågt fiberinnehåll.

Tabell 3. Medelvärden av de mål som sätts för varje grovfoderslag vid rådgivningarna om grovfoder i Greppa Näringen

	Antal mål- beskrivningar	TS-halt %	Energi MJ/kg ts	Fiber g NDF/kg ts	Råprotein g/kg ts	Kalium* g/kg ts	Stärkelse* g/kg ts
Vall	2301	39	10,8	493	149	21,8	
Majs	108	33	11,3	392	83	10	349
Helsäd	42	39	9,8	539	105	20	81

* För kalium och stärkelse ingår enbart värden större än 0, vilket innebär att sammanställningen omfattar något färre målbeskrivningar än för övriga parametrar, 104 för stärkelse och 99 för kalium

Greppa Näringen ger grovfoderråd över hela landet

Rådgivningarna och målbeskrivningarna är gjorda i hela Sverige. För vall till mjölkkor är ungefär 25 procent av dem gjorda i Skåne, Blekinge och Halland, 37 procent i Östergötland, Kronoberg, Jönköping, Kalmar, Gotland, 14 procent i Västra Götaland, Värmland, 13 procent 7 län i Uppsala, Stockholm, Södermanland, Västmanland, Örebro, Dalarna Gävleborg (region mitt) och 10 procent i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland. När vi tittar på de målbeskrivningar som gjorts för olika områden ser vi inga skillnader mellan geografiska områden eller län. Målbeskrivningen för grovfoder är likartade över landet och mest anpassade efter djurslag.

Lantbrukarna är nöjda med rådgivningen

I vår fortlöpande utvärdering av Greppa Näringen ser vi att lantbrukarna är mycket nöjda med rådgivningarna. För rådgivningarna om grovfoder och foderstatskontroll som vi tittat närmre på i denna text låg nöjdhetsindex mellan 73 och 77 som innebär högt till mycket högt nöjdhetsindex (vi har tittat på perioden kvartal 3 2016 till och med kvartal 2 2018).

Ständig strävan mot en effektiv produktion

Grovfoder är grunden i nötkreaturens, hästarnas och lammens foderstater. Rätt grovfoderkvalitet ger bättre mjölkproduktion och tillväxt, mindre kraftfoderåtgång och bättre ekonomi. Det finns många parametrar att ta hänsyn till när odlingen planeras, när vällen, majsen eller helsäden sås, skördas och utfodras. Rätt tidpunkt för vallbrott, spridningsstrategi för stallgödsel och kvävegivor kan ge mindre kväveläckage, ammoniakavgång och växthusgasförluster. Foderförluster i produktionskedjan betyder mycket för ekonomi och växtnäringshushållning. Allt detta tas om hand i rådgivningarna om grovfoderodling och foderstatskontroller i Greppa Näringen. Rådgivningarnas fokus är att ge förslag som effektiviserar grovfoderproduktionen och optimerar foderstaterna.

För närvarande är det endast målvärdesbeskrivningar för grovfodret som rapporteras in. I framtiden kommer vi även be rådgivarna rapportera in de förslag på åtgärder och råd som gården får för att nå målvärdena. På så sätt kommer gårdarna lättare kunna följa upp sina förändringar.

För rådgivningarna om utfodringskontroll kan det framöver vara intressant att utöka målbeskrivningen med kalium samt med stärkelse för majs och helsäd så att inrapporteringen blir likvärdig med rådgivningen om grovfoderodling. Vi kommer också att se över om vallfodrets analysvärden ska rapporteras in framöver. Det kan ge en tydligare bild över gårdens utmaningar och gör det även lättare att följa rådets effekt.

Kontaktpersoner

- Grovfoderodling (15A)
Pernilla Kvarmo (pernilla.kvarmo@jordbruksverket.se)
- Utfodringskontroll mjölkkor (41A)
Lis Eriksson (lis.eriksson@jordbruksverket.se)
- Utfodringskontroll nöt och lamm (41B)
Caroline Sandberg (caroline.sandberg@jordbruksverket.se)